

Nagy Norbert őrnagy:

A MŰVELETI BIZTONSÁG KÖVETELMÉNYEINEK ÉRVÉNYESÜLÉSE A HARCIEGYENÉRTÉK-MUTATÓ ALKALMAZÁSA SORÁN

ÖSSZEFOGLALÓ: A katonai műveletek tervezésekor és előkészítésekor egyre hangsúlyosabban fogalmazódnak meg a műveleti biztonság követelményei. A harciegenérték-mutató összevetőinek elemzése segít annak megállapításában, hogy a műveleti biztonság keretein belül milyen információk hogyan védhetők meg a műveletek sikeres végrehajtása érdekében. A tanulmány igyekszik feltárni, hogy melyek azok a műveleti biztonsághoz tartozó feladatok, tevékenységek, melyekkel megóvhatóak a saját harci technikai eszközeinkre vonatkozó – a harciegenérték-mutatót befolyásoló – információk.

KULCSSZAVAK: erőviszony, harciegenérték-mutató, művelettervezési folyamat, katonai döntéshozatal, műveleti biztonság, kritikus információk

BEVEZETÉS

A katonai műveletek tervezésekor az erőviszonyok meghatározása érdekében a parancsnokoknak tisztában kell lenniük mind a saját, mind az ellenség harci technikai eszközeinek képességeivel. Ha a harci jellemzők, tulajdonságok mérhetők, összehasonlíthatók, akkor megalapozott számvetésekkel alakíthatják ki elgondolásukat a harc megvívására, és reális esélyük lesz küldetésük teljesítésére. Ezért a harci képességek összevetésére szolgáló harciegenérték-mutató¹ meghatározása, a szükséges módosító tényezők figyelembevétele nem nélkülözheti azoknak a kritikus információknak a megszerzését, melyek az ellenségre vonatkoznak, valamint azok megóvását, melyekből az ellenség a saját erőink képességeire következtethet.

Ez utóbbi szakfeladat a *műveleti biztonság* területe, elterjedt angol nyelvű rövidítéssel OPSEC (Operations Security), mely felöleli mindazon tevékenységeket, rendszabályokat, melyek célja a saját tevékenységek rejtése, valódi céljainak az elfedése.

A gyakorlati alkalmazás érdekében indokolt meghatározni, hogy milyen intézkedésekkel, tevékenységekkel biztosítható a műveleti biztonság követelményeinek érvényesülése a művelettervezési folyamat, azon belül a harciegenérték-mutató alkalmazása során. Ennek megállapításához szükséges áttekinteni az elmélet és a gyakorlat kapcsolatát, valamint feltárni az összefüggéseket a műveleti biztonság és a harciegenérték-mutató gyakorlati alkalmazása között.

¹ Weapon Effectiveness Index: a fegyverzeti eszközök harci hatékonyságát kifejező mutatószám. A hivatalos magyar terminológia jelenleg a harci lehetőség és a harci potenciál fogalmat ismeri. Hadtudományi lexikon 1. kötet. Magyar Hadtudományi társaság, Budapest, 1995, 510–511; Katonai terminológiai értelmező szótár. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015, 245.

INFORMÁCIÓS MŰVELETEK, MŰVELETI BIZTONSÁG ÉS MEGTÉVESZTÉS

A művelettervezési folyamat² nélkülözhetetlen része a műveleti biztonság, a katonai tevékenységek rejtésének, a fontos információk megóvásának a tudománya. A műveleti biztonság mint szakterület az információs műveletekhez³ tartozik, annak egyik meghatározó részterülete.

Az információs műveletek olyan koordinált tevékenységek, melyek a szemben álló fél információira, információalapú folyamataira és infokommunikációs rendszereire gyakorolt hatásokkal képesek támogatni a döntéshozókat a politikai, a gazdasági és a katonai céljaik elérésében úgy, hogy mindezekkel együtt a saját hasonló folyamatokat és rendszereket hatékonyan kihasználják és megóvják.⁴ Az MH Összhaderőnemi Doktrína kissé tágabban értelmezi az információs műveletek szerepét: „Az információs műveletek alapvető szerepe a szemben álló fél akarátának és egységének befolyásolására irányuló módszerek alkalmazása, valamint a saját tevékenység hatékonyságának kihasználása és megóvása.”⁵

Az információs műveletek célja az információk megfelelő időben történő biztosításával, valamint ellenfelünk információktól történő elzárásával az információs fölény kivívása, és annak segítségével – ellenfelünk cselekvőképességétől való megfosztásával – küldetésünk teljesítése.⁶ Az információk birtoklása, illetve ellenféltől való elzárása időnyereséget eredményez, ami helyzeti előnnyé kovácsolható a parancsnok kezében. Az információs fölény hatékony vezetési és irányítási rendszer segítségével vezetési fölénné válik, így olyan előnyre tehetünk szert a szemben álló féllel szemben, melyet az sem időben, sem pusztítóképességben nem tud kompenzálni. Mindezek elősegítik a saját cselekvési szabadság fenntartását, a kezdeményezőképesség megragadását és megtartását. Az információs műveletek integrált alkalmazása (szemlélete, egységes tervezése és irányítása) abban nyújt újat, hogy a korábban alkalmazott ilyen irányú tevékenységek egymásra hatását – erőttöbbszöröző tényezővé alakítva – kihasználja a potenciális lehetőségeket, melyeket azok magukban hordoznak. Egyik ilyen, korábban is létező tevékenységeket felölelő terület a műveleti biztonság.

A műveleti biztonság fogalmát a szakirodalom többféleképpen definiálja.⁷ A szakemberek a következőképpen fogalmazzák: „A műveleti biztonság olyan folyamatok, tevékenységek és rendszabályok összessége, amelyek aktív és passzív eszközök felhasználásával megfelelő

² OPP – Operational Planning Process, a NATO-ban és a nyugati világ fejlett haderőinél rendkívül aprólékosan kialakított parancsnoki és törzsmunka lényegi része. A műveletek vezetéséhez és végrehajtásához szükséges okmányrendszerek kialakításának, tartalommal történő megtöltésének szabványosított folyamata. Az Amerikai Egyesült Államok fegyveres erői az MDMP (Military Decision Making Process) eljárást alkalmazzák harcászati és hadműveleti szinten, mely a NATO-tagállamok haderőiben is elterjedt módszer. Az MH Törzsszolgálati Szabályzat II. része az „operations planning” kifejezést javasolja használni (Ált/216., MH Törzsszolgálati Szabályzat. 2. kötet. MH kiadvány, 2015, A-4, 32. pont).

³ INFO OPS – Information Operations, magyarul információs műveletek. (AJP-3.10 Allied Joint Doctrine for Information Operations, 2009, lexicon 6.) <https://info.publicintelligence.net/NATO-IO.pdf> (Letöltés időpontja: 2015. 12. 22.)

⁴ Haig Zsolt – Várhegyi István: Hadviselés az információs hadszíntéren. HM Zrínyi Kht., Budapest, 2005, 185.

⁵ Ált/43 MH Összhaderőnemi Doktrína. 3. kiadás, Magyar Honvédség kiadványa, Budapest, 60.

⁶ Haig–Várhegyi: i. m. 185.

⁷ A Hadtudományi lexikon nem tartalmazza a fogalom magyarázatát, a magyar terminológia a NATO APP-6, szövetséges kiadvány angol nyelvű meghatározásából eredezteteti a magyar meghatározását. Tartalmilag azonban mind az Ált/43 MH Összhaderőnemi Doktrína, 3. kiadás, mind a területet feldolgozó szakkönyvek hasonlóan fogalmazzák. Haig–Várhegyi: i. m. 198., vagy Ált/38 MH Összhaderőnemi Műveleti Doktrína. 1. kiadás, MH kiadvány, 2013, MI-3.

biztonságot nyújtanak a katonai műveletek vagy gyakorlatok számára azzal, hogy megfosztják az ellenséget a saját csapatok elhelyezkedésének, képességeinek és szándékainak ismeretétől.”⁸

A műveleti biztonság fontos részterülete az információbiztonság, mely technikai és adminisztratív ellenőrzések, eljárások segítségével a minősített adatok megővását, a minősített kommunikációs és informatikai rendszerek védelmét és használhatóságát biztosítja. Magában foglalja a kommunikációs biztonságot, az informatikai hálózatok és eszközök biztonságát, valamint a számítógépes (azok védelmére irányuló) hálózati műveleteket.⁹

A gyakorlatban beszélünk személyi biztonságról, mely az információ birtokában lévő személyek tevékenységére vonatkozó előírásokkal, szabályzókval foglalkozik.¹⁰ Az információbiztonságnak van egy fizikai biztonságnak nevezett részterülete, mely a minősített adatok fizikai védelmét hivatott garantálni, így a titokvédelmi és az őrzés-védelmi tevékenységek és rendszabályok sorolhatóak ide.¹¹ A dokumentumbiztonság a különböző okmányok minősítésüknek megfelelő kezelését takarja, ezeket az intézkedéseket, normákat jellemzően az ügyviteli rendszabályok között rögzítik.¹² Az elhárítás, felderítés elleni tevékenység a katonai műveleti tevékenységek minden területén fellelhető álcázás és rejtés rendszabályait fogja át.¹³

A műveleti biztonság alapvető kérdésként vizsgálja azokat a kritikus információkat,¹⁴ melyeknek a parancsnok döntéseihez a megfelelő időben rendelkezésre kell állniuk. A kritikus információk meghatározása minden művelettervezési folyamat elején alapos elemző-értékelő munka eredményeként születik meg.¹⁵ Ugyanakkor a kritikus információk körét (tartalmát) a tervezési folyamat és a műveletre történő felkészülés és annak végrehajtása során folyamatosan pontosítják, szélesítik, annak megfelelően, ahogyan a katonai tevékenységek vezetéséhez, irányításához szükséges információigény azt megköveteli.

A műveleti biztonság mellett az információs műveletek fontos területe a megtévesztés. Bár mint tevékenység ez sem új keletű, a magyar szaknyelv és így maga a katonai gondolkodásunk sem tulajdonít akkora jelentőséget neki, mint azt megérdemelné. Definíció szerinti jelentése az ellenség félrevezetésére irányuló tevékenységek, melyek valós vagy annak látszatát keltő tények, információk felhasználásával az ellenséget érdekeivel ellentétes reagálásra kényszerítik.¹⁶

Más forrás eltérő szemszögből vizsgálja a tartalmát: „Az ellenséges parancsnok félrevezetésére irányuló tevékenység, melynek célja, hogy az ellenség tevékenységével vagy téttlenségével hozzájáruljon saját feladatunk végrehajtásához.”¹⁷ A megtévesztést szolgáló tevékenységekre – az információs műveletek keretein belül – külön tervet szoktak készíteni, pontosan annak érdekében, hogy egy egységes koncepció szerint az információs műveleti tevékenységek egymás hatásait erősítsék, ne pedig gyengítsék. Ha az információs művelete-

⁸ Haig-Várhegyi: i. m. 198.

⁹ Ált/43 MH Összhaderőnemi Doktrína. MH kiadvány, 2002, 1. kiadás, 24.

¹⁰ Haig-Várhegyi: i. m. 200.

¹¹ Uo. 201.

¹² Uo. 201–202.

¹³ Uo. 202.

¹⁴ CCIR – Commander's Critical Information Requirements, a magyar terminológiában a parancsnok számára nélkülözhetetlen (kritikus) információk megszerzésére vonatkozó követelményeket jelenti. Jellemzően kérdések formájában összegzik az információk megszerzésére vonatkozó igényeket (Ált/216., MH Törzsszolgálati Szabályzat. 2. kötet, MH kiadvány, 2015, V-20, 5.2.7.14.1).

¹⁵ Haig-Várhegyi: i. m. 199.

¹⁶ Ált/43 MH Összhaderőnemi Doktrína. 1. kiadás, 24.

¹⁷ Haig-Várhegyi: i. m. 203.

ket egységes elgondolás szerint, összhangban a katonai műveletekkel valósítják meg, akkor képesek azokat hatékonyan támogatni, az információs és a vezetési fölény kivívásával az említett idő- és az abból eredeztethető helyzeti előny biztosításával.

OBJEKTÍV ÉS SZUBJEKTÍV ÖSSZETEVŐK, ISMERT ÉS REJTHETŐ INFORMÁCIÓK

Ha egy harci művelet végrehajtása során szükséges és lehetséges a fegyverzeti eszközök valós harci teljesítményére vonatkozó adatainak a rejtése, akkor a saját erőkre vonatkozó kritikus információk¹⁸ között megjelennek azok az adattartalmak, melyek befolyásolják az egyes eszközök harcigyenérték-mutatóját, illetve annak reális, a művelet során mutatkozó valódi értékét.

A harckocsik és a harcjárművek harcigyenérték-mutatóit békeidőben az adott eszközökhöz rendszeresített löszerek és rakéták, illetve a páncélvédelem ismert jellemzői alapján, valamint egyéb nehezen számszerűsíthető tényezők figyelembevételével, illetve becslésével határozzák meg. Nem minden esetben állnak azonban rendelkezésre a releváns információk, illetve a harceszközök nem mindig rendelkeznek azokkal a paraméterekkel, melyeket egyébként rendeltetésszerű alkalmazásuk feltételezne. Például nem biztos, hogy a legnagyobb teljesítményű űrméret alatti löszer vagy csőből indítható rakéta elérhető az adott pillanatban (műveletben), vagy rendelkezésre állnak a reaktív vagy aktív páncélzat működéséhez szükséges anyagi eszközök. Így a reaktív kazetták trotillemezei, vagy az Arena és a Stora rendszerhez¹⁹ a reaktív lövedékek, ködgránátok – tekintve, hogy veszélyes anyagként kezelendők – biztosíthatósága nem törvényszerű, hisz azokat minden esetben csak a harci alkalmazást megelőzően helyezik el a harckocsik páncélzatán.

A mindenki előtt ismert adatok objektívnek tekinthetők, azok rejtése nem célszerű, míg az időben általában változó tényezők, releváns információk szubjektív módon értékelhetők, ismerhetők meg, így utóbbiak általában érdemlegesen védhetők, bizonyos ideig titkolhatóak.

Logikusan ez utóbbiak közül kerülnek ki azok a kritikus információk, melyek rejtésével a szemben álló fél bizonytalanságban tartható, félrevezethető. A gyakorlatban rövid ideig védhetők bizonyos adatok, melyekkel a művelet információs környezetét számunkra kedvezően befolyásolhatjuk. Ennek érdekében rejtetni kell az ellenség elől azt, hogy nem vagy csak csökkent mértékben rendelkezünk az elméleti harci lehetőségeinkkel. Tehát rendkívüli érdek fűződhet ahhoz, hogy meglévő hiányosságainkat titkoljuk ellenfelünk elől, ugyanakkor fontos, hogy saját számvetésünkben a valós harci képességeinkkel számoljunk.

Ha nem vagyunk képesek megóvni a saját harci lehetőségeinkre vonatkozó kritikus információkat, akkor jelentősen csökken a harcfeladatunk sikeres végrehajtásának az esélye.

A műveleti biztonság szempontjából – a fentiekből következően – kritikus információnak számítanak a saját csapatok harci technikai eszközeinek jellemzőit, harcképességét befolyásoló tényezők, adatok. A harcigyenérték-mutató meghatározása szempontjából elsősorban

¹⁸ EEFI – Essential Elements of Friendly Information, a művelettervezési folyamat során az ellenség elől rejtetni kívánt információk listája, mely a saját és a baráti erők képességeire, tevékenységére vonatkozó adatokat tartalmazza (FM 101-5-1, Operational Terms and Graphics. HQ Department of the Army, Washington DC, 1997, 1-62, valamint Ált/216., MH Törzsszolgálati Szabályzat, II. kötet, MH kiadvány, 2015, V-14.).

¹⁹ Az 1990-es években kifejlesztett orosz aktív harcjárművédelmi rendszerek. Az Arena irányított repesztöltetekkel pusztítja a jármű felé repülő rakétákat, míg a Stora optikai zavarással igyekszik akadályozni a rakéták irányítását, célra vezetését. <http://defense-update.com/products/a/arena-e.htm> és <http://defense-update.com/products/s/shtora-1.htm> (Letöltés időpontja: 2015. 12. 22.)

egy adott harcjármű, harceszköz fegyverzetének a teljesítménye és az ellenfél harceszközeinek páncélvédelme meghatározó, illetve fordítva, a szemben álló fél eszközeinek hasonló jellemzői lesznek meghatározóak. Annak érdekében, hogy részletesen meghatározható legyen a védendő és a védhető információk köre, szükséges aprólékosabban megvizsgálni a harcigyenérték-mutató összetevőit.

A HARCKOCSIK ÉS A HARCJÁRMŰVEK HARCIGYENÉRTÉK-MUTATÓJÁT MEGHATÁROZÓ KÉPESSÉGEK, JELLEMZŐK

A magas intenzitású szárazföldi műveletek során a szakemberek elsősorban a szemben álló felek által alkalmazott páncélozott harceszközök jellemzőit kifejező harcigyenérték-mutatónak tulajdonítanak jelentőséget a fegyveres összecsapások törvényszerűségeinek vizsgálata, leírása kapcsán.

A harcjárművek (páncélosok)²⁰ képességeit három alapvető képességcsoport²¹ határozza meg. Ez a *mozgékonyosság*, a *védelem* és a *tűzerő*.²² Más csoportosítás szerint – más aspektusból vizsgálva a képességek összetevőit – a *fegyverzet hatékonysága* és a *harceszköz túlélőképessége* a két lényeges harci képesség-mutató, melyeket csupán kiegészít és természetesen befolyásol a mozgékonyosság, mely mindkettő eredményességére hatással lehet.²³

A felsorolt jellemzők tovább bonthatóak olyan részösszetevőkre, melyek a jármű technikai felépítéséből, harcászati-technikai jellemzőiből eredeztethetők.

A páncélosok egymás elleni harcának vizsgálata során a következő jellemzők és képességek vizsgálata szükséges: mozgásjellemzők, felderítő- és irányzóberendezések képességei, fegyverzet teljesítménye, a jármű méret- és ballisztikai (geometria) jellemzői (hatásos célfelület), aktív, reaktív és passzív védelmi képességek és jellemzők. Ezek a tulajdonságok és mutatók a páncélosok harci jellemzőinek, teljesítményének elsődleges befolyásoló tényezői. Másodlagos tényezők és jellemző tulajdonságok lehetnek a lőszer- és üzemanyag-javadalmaszás mennyisége, a jármű felépítéséből adódó túlélőképességet befolyásoló tulajdonságok, valamint a harceszköz gyártási, beszerzési és üzemeltetési költségei.²⁴ Nem számszerűsíthető, de fontos tényező a személyi állomány kiképzettsége, motivációja, a kötelek begyakorlottsága, valamint a logisztikai támogatás minősége, fenntarthatósága.

A fegyverzetre és a páncélvédelemre vonatkozó adatok azonban már többé-kevésbé hozzáférhetők, illetve a nemzetközi szakértők között konszenzus alakult ki egyes harckocsik lövege és lőszerei teljesítményével, valamint a legfontosabb és legelterjedtebb harckocsik, harcjárművek páncélvédelmével kapcsolatban. A támadóképességet elsősorban a fegyverzet hatékonysága határozza meg, míg a túlélőképességen belül egyértelműen a páncélvédelem a legfontosabb jellemző:

²⁰ Harcjármű alatt értek minden olyan páncélozott haditechnikai eszközt, melyet fegyveres harc megvívására terveztek, rendelkezik valamilyen fegyverzettel, páncélvédelemmel és mozgékonyossággal. Így idetartoznak a harckocsik, a gyalogsági harcjárművek és a páncélozott szállító harcjárművek. Hadtudományi lexikon. 1. kötet, 513.

²¹ Turcsányi Károly: Nehéz harckocsik. Püldo Kiadó, Budapest, 2008, 9.

²² Chris Chant: Harckocsik. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005, 7.

²³ P. G. Szakcsko (szerk.): Harckocsik és harckocsicsapatok. Zrínyi Katonai Kiadó, 1982, 50–51.

²⁴ Ennek rendszerszinten van szerepe. Ha egy jármű kiesik a harcból, fontos, hogy lehet-e pótolni, és mennyi idő alatt, illetve a harceszközök pótlása mennyire fenntartható folyamat. Bár ez elsősorban hadigazdasági kérdés, de a magyar valóságban, a haderő jellemzői okán, stratégiai és sajnos harcászati szintű problémává vált egyes harceszközök pótlása, pótolhatósága.

a) A fegyverzet teljesítményét meghatározza:²⁵

- a harcokcsígyú vagy -fegyverzet fizikai lehetőségei, a csőtorkolati energia, ami a lövedék tömegéből és torkolati sebességéből számítható ki;
- a lövedék anyagából és a konstrukciós kialakításából származtatható képességei (a nyíllövedék²⁶ hosszának és átmérőjének az aránya, a páncéltörő mag szilárdsága), mely a célon kifejtett hatását eredményezi;
- a lövedék (külső) ballisztikai tulajdonságai (légellenállás, szélérzékenység) hatással vannak a röppálya alakjára (a sebességcsökkenés miatt), így a pástázott lőtávolságra és a hatásos lőtávolságra is.

b) A fegyverzet alkalmazásának hatékonyságát befolyásolja:²⁷

- a felderítő-, az irányzó- és a fegyverzetmozgató berendezések, a tűzvezető rendszer jellemzői, összefoglalóan a harcjármű műszerezettség;
- konstrukciós sajátosságok: a fegyverzet függőleges mozgatásának tartománya, a lövonalmagasság, a fegyver- és a toronymozgatás sebessége;
- a tűzgyorsaság, melynek kellően magas értéke megfelelő pusztítóképesség esetén növeli a célleküzdés valószínűségét;
- löszabatosság, a harcokcsígyú szórása.

c) A túlélőképességet közvetlenül befolyásolja:²⁸

- felderíthetőség (optikai, hang, infravörös);
- álcázó- és zavaróberendezések (ködösítő berendezés, ködgránát, aktív zavaróberendezések) megléte és hatékonysága;
- a jármű hatásos célfelülete, illetve fizikai méretei;
- aktív páncélvédelem megléte, működése;
- a páncélvédelem ballisztikai kialakítása;
- a jármű konstrukciós kialakítása (motor és erőátvitel elöl vagy hátul, lőszer, üzemanyag elhelyezése);
- a páncélvédelem kialakítása (differenciáltság, ellenálló képesség).

d) A túlélőképességet közvetett módon befolyásolja:²⁹

- a harcjármű terepjáró képessége és mozgásjellemzői (gyorsítóképesség, fordulékonyaság, sebesség),³⁰
- a személyzet kiképzettsége és pszichés állapota;
- a logisztikai támogatás lehetőségei;
- az elektronikai és az informatikai környezet állapota, a kommunikációs lehetőségek (harcvezetési rendszer, híradó eszközök képességei, elektronikai ellentevékenység stb.).

Véleményem szerint az a) és a b) pontban szereplő tények objektív természetűek, azok általában az ellenség előtt is ismertek, így nem várható eredmény azok rejtésétől. Ez alól kivételt csupán az alkalmazható lőszer, rakéták jelentenek. A c) pontban felsoroltak jó része is hasonló okokból nem védhető adat, de egyes elemek, mint például a reaktív és az aktív

²⁵ Szakcsko: i. m. 63.

²⁶ Az ürméret alatti, leváló köpenyes, szárnystabilizált páncéltörő lőszer csövet elhagyó lövedékresze egy rendkívül karcos nyílra hasonlít, innen ered közkeletű elnevezése. Uo. 63.

²⁷ Uo. 65.

²⁸ Uo. 79–85.

²⁹ Uo. 88.

³⁰ Gyarmati József alezredes: Haditechnikai eszközök összehasonlítása. ZMNE, Budapest, 2011, 6–7. http://hhk.uni-nke.hu/downloads/tudomanyos_let/kmdi/2012/Gyarmati_Jozsef_utm.pdf, (Letöltés időpontja: 2015. 12. 20.)

páncélvédelem állapotára, meglétére vonatkozó információk, valamint a lejjebb említett, a személyzet kiképzettségére, a kiszolgáló támogatás minőségére vonatkozó adatok fontosak lehetnek. Különösen a már említett alkalmazható löszerek és egyéb harcanyagok mennyiségére, hatásadataira vonatkozó információk jelenthetnek értékes, ezért védendő adattartalmat.

Egyéb, a harcjárművek harcképességét és lehetőségeit közvetett módon befolyásoló tények, körülmények (d) közül megemlítendő a *műszaki támogatás*, azon belül is elsősorban a harci műszaki támogatás lehetőségei, képességei. Ilyen a mozgásszabadságot biztosító eszközök megléte, kapacitásai nagysága. Átjárónyitó eszközök, rohamhidak rendelkezésre állása, illetve azok alkalmazásának lehetőségei.

Emellett a *harcterület sajátosságaiból adódó lehetőségek és korlátok* is befolyásolják a harcjárművek használatát. Például hidak, egyéb műtárgyak teherbíró képességéből vagy fizikai méretéből következő korlátok befolyásolhatják a páncélosok alkalmazását. Ha egy harcjármű szélessége nagyobb, mint egy átjáró, alagút szélessége, az jelentősen korlátozhatja az alkalmazó lehetőségeit. Ebben az esetben a kritikus információ a jármű fizikai mérete, hidak, átereszek esetében a tömege. Hasonló, de kissé összetettebb a talajnyomás, mely laza, mocsaras talajon szintén jelentőséggel bírhat. Megjegyzendő, hogy ez utóbbi jellemzők csak új és még kevésbé elterjedt harcjárművek esetében jelenthetnek valóban védhető információt, tekintve azok objektív, általában széles körben megismerhető voltára.

Mint az látható, a műveletek megtervezése, megszervezése és irányítása során a műveleti biztonságot szolgáló aktív és passzív tevékenységek, eljárások alkalmazásával lehetőség van bizonyos fontos információkat eltitkolni, megóvni az ellenfél felderítőtevékenysége elől. Ugyanakkor vannak olyan objektív tények, technikai jellemzők, melyek ismertek az ellenfél előtt, így azok védelme nem célravezető. Az előbbiekhöz tartozhatnak – a harciegyenérték-mutatót meghatározó összetevők közül – a fegyverzet alkalmazhatóságára, teljesítményére, úgymint a löszerek, a rakéták pontos típusa és mennyisége, a felderítő- és a célzóberendezések működőképességére vonatkozó adatok, de általában az adott eszközök hadrafoghatóságával kapcsolatos jellemzők is. Az utóbb említetteknel az adott fegyverrendszer állandó – már békeidőben ismert – fizikai jellemzői (méret, tömeg, páncélvédelem, mozgékonyság) lehetnek mérvadóak, melyeket sem befolyásolni nem lehet, sem rejtteni.

Egy katonai művelethez tartozó műveleti biztonságot szolgáló intézkedések meghatározásánál a parancsnoknak elsősorban az előbb felsorolt adatok védelmére kell koncentrálnia. Mindezeken túlmenően – bár a harciegyenérték-mutatót nem érintő – az ilyen irányú tevékenységében fontosnak kell tekintenie a harceszközök mennyiségére, hadrafoghatóságára vonatkozó adatok megóvását.

Fentiekből látható, hogy a műveleti biztonság keretein belül milyen adatok védelme lehetséges és célszerű, illetve milyen intézkedések biztosíthatják a saját erőkre vonatkozó kritikus információk megóvását. A fegyverzet alkalmazásával összefüggésben az alkalmazott löszerek, rakéták fajtái és mennyisége mindenféleképpen idesorolandó, így már azok beszerzése, rendszeresítése során célszerű figyelembe venni a műveleti biztonság által megfogalmazott követelményeket. A túlélőképesség és a páncélvédelem vonatkozásában az aktív vagy reaktív páncélvédelmi rendszerekhez szükséges veszélyes anyagok megléte, elérhetősége jelenhet meg a saját erőkre vonatkozó kritikus információk listáján.

Szorosan idetartozik az álcázásra, a megtévesztésre vonatkozó rendszabályok alkalmazása során az ilyen páncélvédelmi eszközök meglétére, alkalmazhatóságára utaló információk rejtése, illetve megtévesztés esetén az ellenfél bizonytalanságban tartása érdekében az ilyen rendszerek imitálása. Konkrét példaként említhető az MH-ban rendszeresített harcokocsik

ilyen reaktív páncélvédelemmel rendelkező példányainak a száma, a rendszer alkalmazhatóságára vonatkozó adatok rejtésének kérdése.

Véleményem szerint lehetséges és szükséges a releváns adatok védelme, illetve lehetséges az ilyen védelemmel felszerelt harckocsik mennyiségére vonatkozó információk megszerzésének akadályozása. Lehetséges a műveletekre történő felkészülés keretében a harckocsik, harcjárművek álcázása, valamint már békeidőszakban szükséges a megtévesztést szolgáló tevékenységek végrehajtása. Előbbi a konkrét műveleti alkalmazás, utóbbi – a békeidőben egységes megjelenésű, rendszeresen változtatott egyéni azonosítókkal – a korábban gyűjtött információk megbízhatatlanságával nehezíti az ellenséges felderítés értékelő-elemző munkáját. Mindezen tevékenységek tervezését, szervezését az információs műveletek keretein belül már a műveletek tervezésének időszakában szükséges megjeleníteni.

Az információs műveleti elgondolásban meghatározhatóak azok a kívánt hatások, melyek biztosítják a parancsnok műveleti elgondolásának megvalósulását, valamint azok a rendszabályok, tevékenységek, melyek a hatások gyakorlati megvalósulását biztosítják. Ez utóbbi tevékenységek részletezésére hivatott a műveleti parancs vonatkozó melléklete.

KÖVETKEZTETÉSEK

A katonai műveletek tervezése és a végrehajtásra történő felkészülés során a műveleti biztonság keretein belül szükséges végrehajtani azokat az intézkedéseket, rendszabályokat, melyek biztosítják a harceszközök harci teljesítményét meghatározó – a harci egyenértékkel kifejezett – rejtető adatok megóvását az ellenség felderítőtevékenysége elől. Ennek érdekében a művelettervezési folyamat részeként azonosítani szükséges e tényezőket, majd az ellenfél felderítő-hírszerző tevékenysége ismeretében meg kell állapítani, milyen módon van reális esély a kritikus információk megóvására. Mindezeket követően lehet aktív (megtévesztő) és passzív ellentévékenységgel elérni célunkat, ellenfelünket bizonytalanságban vagy tévedésben tartva a harci események lezajlását számunkra kedvezően befolyásolni, így akaratunkat rákényszerítve teljesíteni küldetésünket.

A téma vizsgálata során megállapítottam, hogy a műveleti biztonsághoz kapcsolódó tevékenységeket nem a harci cselekmények bekövetkezésekor, még csak nem is válsághelyzet kialakulásakor kell elkezdeni. A műveleti biztonságra vonatkozó elképzeléseket egy komplex, a haderő alkalmazására vonatkozó elképzelés részeként a stratégiai gondolkodásban, a honvédelmi feladatok megtervezése során érvényesülő alapelvekben kell lefektetni, illetve már a békeidőszakban végrehajtandó, a védelmi felkészülést szolgáló honvédelmi feladatokban meg kell jelenniük. Mindezeket egységes információs műveleti koncepció részeként a kapcsolódó megtévesztést, félrevezetést szolgáló tevékenységekkel és egyéb információs műveleti eljárásokkal célszerű kialakítani.

Konkrétabban fogalmazva: annak érdekében, hogy a műveleti alkalmazás során (válsághelyzetben) legyen mit eltitkolni, megvédeni, már békeidőben meg kell tenni a szükséges intézkedéseket. A műveleti biztonság hatékonysága csak abban az esetben biztosítható, ha már a válsághelyzetet megelőzően, a békeidőszaki felkészülés során határozott elképzelés és nézetrendszer részeként, átfogóan és teljes körűen foglalkozunk a műveleti biztonság kérdéseivel, alapelveinek gyakorlati érvényesülésével.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AJP-3.10 Allied Joint Doctrine for Information Operations, 2009. <https://info.publicintelligence.net/NATO-IO.pdf>
- Ált/38 MH Összhaderőnemi Műveleti Doktrína. 1. kiadás, Budapest, 2013.
- Ált/43 MH Összhaderőnemi Doktrína. 3. kiadás, Budapest, 2002.
- Ált/216 MH Törzsszolgálati Szabályzat. 2. kötet, Budapest, 2015, 138.
- Chant, Chris: *Harckocsik*. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005.
- FM 101-5-1, Operational Terms and Graphics. HQ Department of the Army, Washington DC, 1997.
- Gyarmati József alezredes: *Haditechnikai eszközök összehasonlítása*. ZMNE, Budapest, 2011. http://hhk.uni-nke.hu/downloads/tudomanyos_elet/kmdi/2012/Gyarmati_Jozsef_utm.pdf
- Hadtudományi lexikon. 1. kötet. Magyar Hadtudományi Társaság, Budapest, 1995.
- Haig Zsolt – Várhegyi István: *Hadviselés az információs hadszíntéren*. HM Zrínyi Kht., Budapest.
- Katonai terminológiai értelmező szótár. Zrínyi Kiadó, Budapest, 2015.
- Szkacsko, P. G. (szerk.): *Harckocsik és harckocsicsapatok*. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1982.
- Turcsányi Károly: *Nehéz harckocsik*. Püldo Kiadó, Budapest, 2008.
- <http://defense-update.com/products/a/arena-e.htm>
- <http://defense-update.com/products/s/shtora-1.htm>